

Εισαγωγή Στις Ενταξιακές Πρακτικές Μέρος Α

Έλενα Π. Σουκάκου

Επίτιμη Εταίρος Έρευνας Στη Σχολή Παιδαγωγικών
Επιστημών στο Πανεπιστήμιο Roehampton, Ηνωμένο
Βασίλειο.

*ΠΜΣ «Ειδική Αγωγή» Τ.Ε.Α.Π.Η. ΕΚΠΑ
27 Φεβρουαρίου, 2024
Σύγχρονα θέματα ειδικής αγωγής*

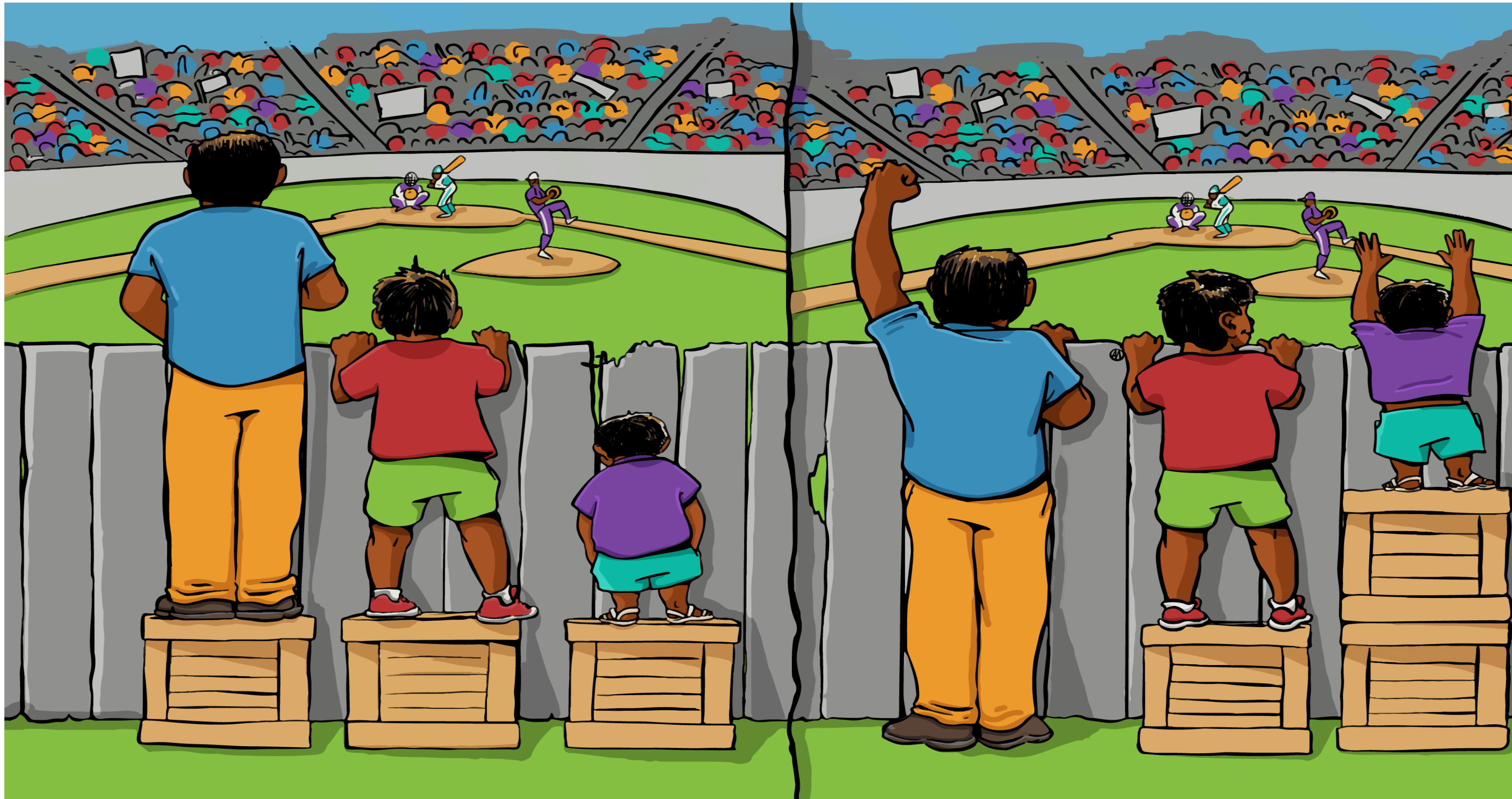

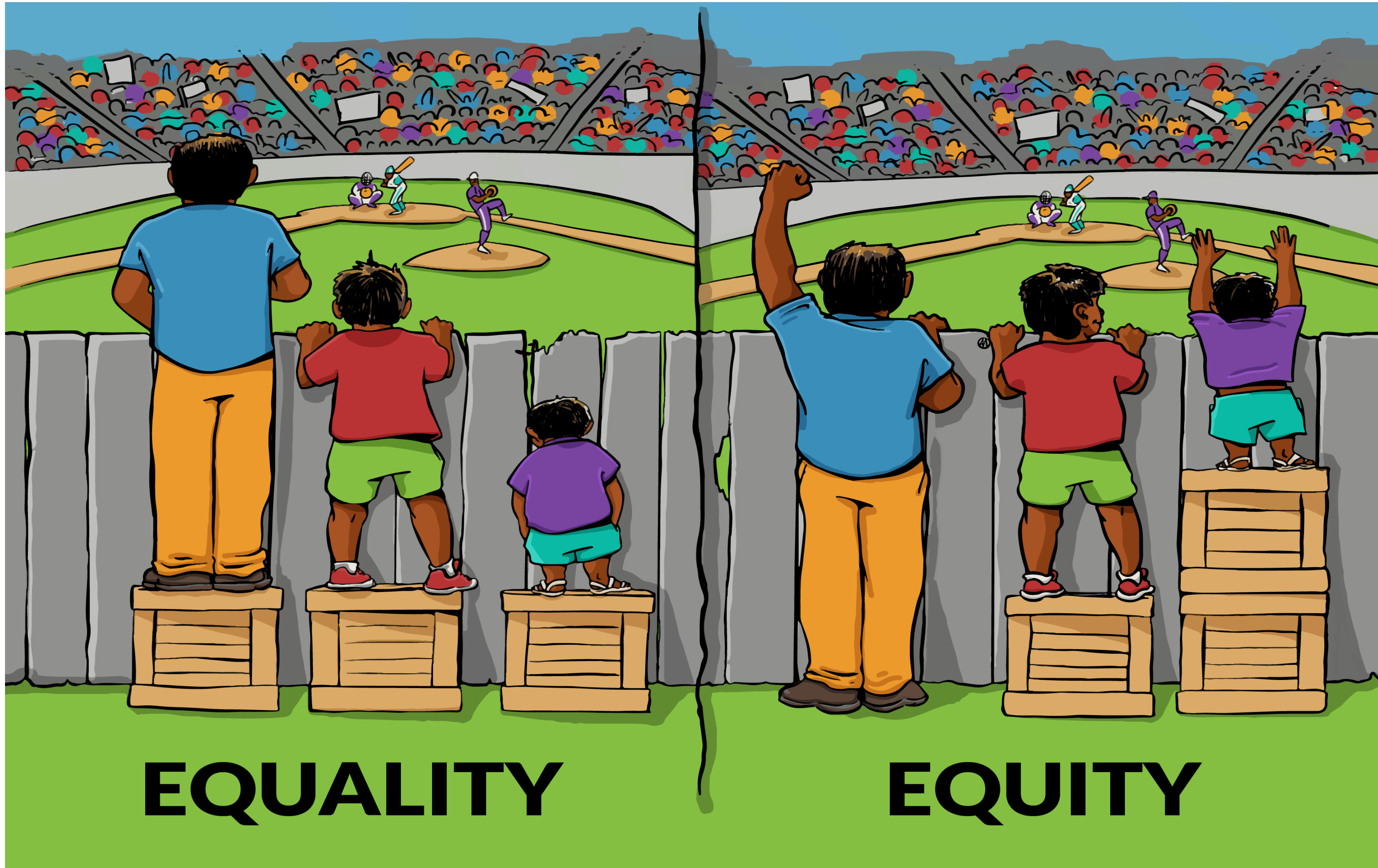
CONNECT

The Center to Mobilize Early Childhood Knowledge

Ας το
δούμε!

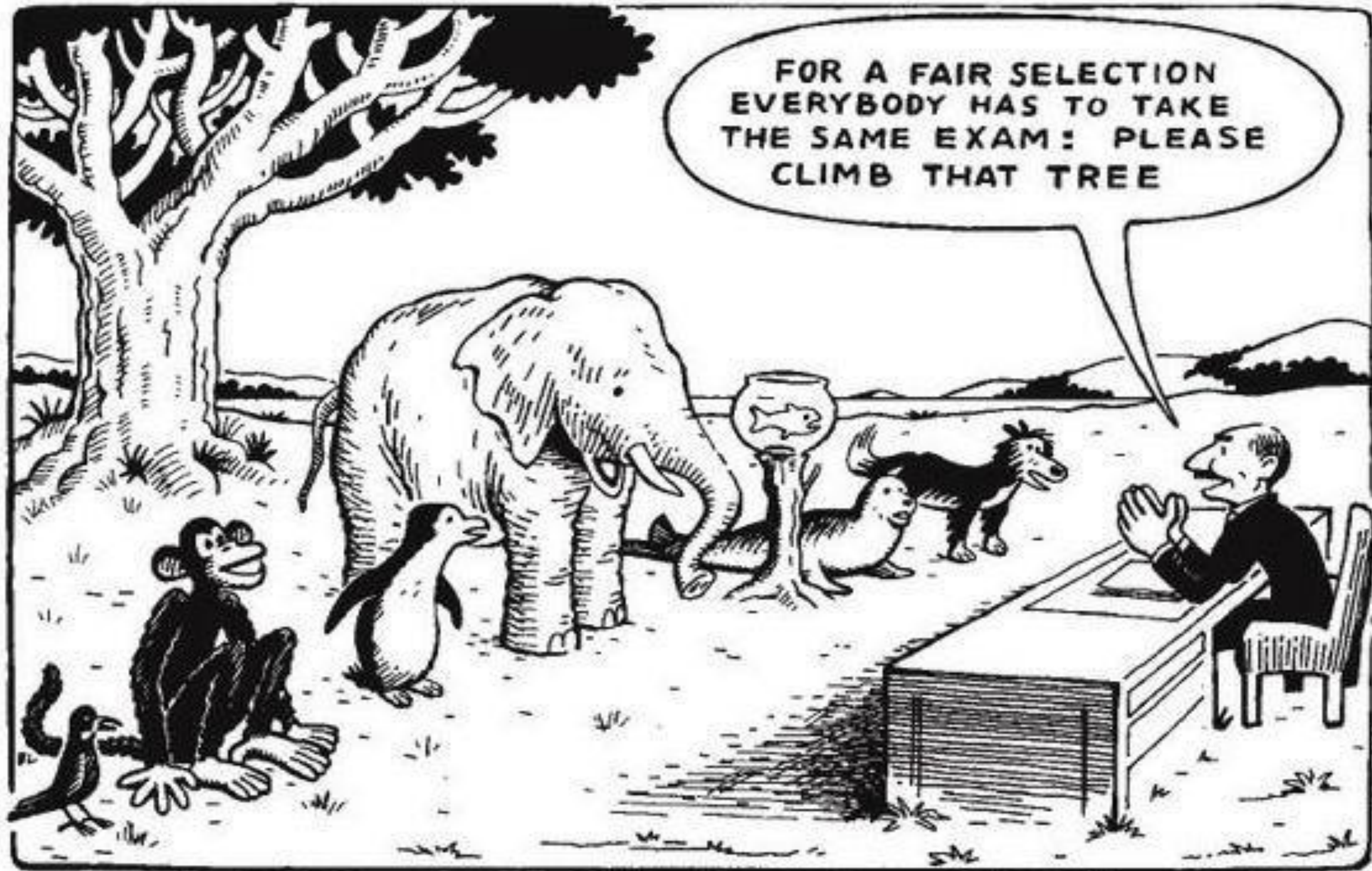

EQUALITY

EQUITY

FOR A FAIR SELECTION
EVERYBODY HAS TO TAKE
THE SAME EXAM: PLEASE
CLIMB THAT TREE

Πώς ορίζεται η
ένταξη;

Ηνωμένα Έθνη, Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

United Nations, The Convention On the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), Right To Inclusive Education

“The right to inclusive education encompasses a transformation in culture, policy and practice in all formal and informal educational environments to accommodate the differing requirements and identities of individual students, together with a commitment to remove the barriers that impede that possibility. It involves strengthening the capacity of the education system to reach out to all learners. It focuses on the full and effective participation, accessibility, attendance and achievement of all students, especially those who, for different reasons, are excluded or at risk of being marginalized. Inclusion involves access to and progress in high-quality formal and informal education without discrimination. It seeks to enable communities, systems and structures to combat discrimination, including harmful stereotypes, recognize diversity, promote participation and overcome barriers to learning and participation for all by focusing on well-being and success of students with disabilities”.

UN CRPD Committee, General comment 4, par 9: Right to inclusive education (2016).

UNESCO: ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«Μια διαδικασία εντοπισμού και ανταπόκρισης στην ποικιλομορφία των αναγκών όλων των μαθητών/τριών μέσω ενταξιακών πρακτικών για τη μάθηση, τους πολιτισμούς και τις κοινότητες και της μείωσης του αποκλεισμού εντός και εκτός της εκπαίδευσης. Περιλαμβάνει αλλαγές και τροποποιήσεις στο περιεχόμενο, τις προσεγγίσεις, τις δομές και τις στρατηγικές, με ένα κοινό όραμα που καλύπτει όλα τα παιδιά του κατάλληλου ηλικιακού εύρους και την πεποίθηση ότι είναι ευθύνη του γενικού συστήματος να εκπαιδεύσει όλα τα παιδιά».

(UNESCO, 2005)

UNESCO: ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

“a process of addressing and responding to the diversity of needs of all learners through inclusive practices in learning, cultures and communities and reducing exclusion within and from education. It involves changes and modifications in content, approaches, structures and strategies, with a common vision which covers all children of the appropriate age range and a conviction that it is the responsibility of the regular system to educate all children”.

(UNESCO, 2005)

UN 2030 SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

United Nations

Department of Economic and Social Affairs
Sustainable Development

- Home
- SDG Knowledge ▾
- Intergovernmental Processes ▾
- HLPF**
- SIDS ▾
- Partnerships
- Engage ▾
- News
- About

Goals

4

Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all

---

UNESCO: ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

The purpose of Inclusive Education is to

“..Remove the barriers limiting the participation and achievement of all learners, respect diverse needs, abilities and characteristics and that eliminate all forms of discrimination in the learning environment”.

(Retrieved February 26th , 2020 from: <https://en.unesco.org/themes/inclusion-in-education>)

Η Διακήρυξη της Σαλαμάνκα (Salamanca Statement) 1994

[...]Τα σχολεία πρέπει να περιλαμβάνουν και να φροντίζουν όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως σωματικής, διανοητικής, κοινωνικής, συναισθηματικής, γλωσσικής ή άλλης κατάστασης τους. Σε αυτή την υποχρέωση συμπεριλαμβάνονται ανάπηρα και χαρισματικά παιδιά, εργαζόμενα και παιδιά που ζουν στον δρόμο [...] και παιδιά από άλλες μη προνομιούχες ή περιθωριοποιημένες περιοχές ή ομάδες

Inclusive education for persons with disabilities – Are we making progress?

Background paper prepared for the International Forum on inclusion and equity in education – Every learner matters, Cali, Colombia

11–13 September 2019

International Forum on Inclusion and Equity in Education UNESCO, 2019

- Προετοιμασία και δια βίου εκπαίδευση
- Ανάπτυξη ενταξιακών πρακτικών
- Αξιολόγηση
- Χρηματοδότηση

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000372651/PDF/372651eng.pdf.multi>

Background paper prepared for the International Forum on inclusion and equity in education – Every learner matters, Cali, Colombia 11–13 September 2019 Inclusive education for persons with disabilities – Are we making progress?

Early Childhood Inclusion: A Joint Position Statement of DEC and NAEYC

DEC/NAEYC, 2009

April 2009

Early Childhood Inclusion

A Joint Position Statement of the Division for Early Childhood (DEC) and the National Association for the Education of Young Children (NAEYC)

Today an ever-increasing number of infants and young children with and without disabilities play, develop, and learn together in a variety of places – homes, early childhood programs, neighborhoods, and other community-based settings. The notion that young children with disabilities¹ and their families are full members of the community reflects societal values about promoting opportunities for development and learning, and a sense of belonging for every child. It also reflects a reaction against previous educational practices of separating and isolating children with disabilities. Over time, in combination with certain regulations and protections under the law, these values and societal views regarding children birth to 8 with disabilities and their families have come to be known as early childhood inclusion.² The most far-reaching effect of federal legislation on inclusion enacted over the past three decades has been to fundamentally change the way in which early childhood services ideally can be organized and delivered.³ However, because inclusion takes many different forms and implementation is influenced by a

wide variety of factors, questions persist about the precise meaning of inclusion and its implications for policy, practice, and potential outcomes for children and families.

The lack of a shared national definition has contributed to misunderstandings about inclusion. DEC and NAEYC recognize that having a common understanding of what inclusion means is fundamentally important for determining what types of practices and supports are necessary to achieve high quality inclusion. This DEC/NAEYC joint position statement offers a definition of early childhood inclusion. The definition was designed not as a litmus test for determining whether a program can be considered inclusive, but rather, as a blueprint for identifying the key components of high quality inclusive programs. In addition, this document offers recommendations for how the position statement should be used by families, practitioners, administrators, policy makers, and others to improve early childhood services.

Division for Early Childhood of the
Council for Exceptional Children
27 Fort Missoula Road | Missoula, MT 59804
Phone 406.543.0872 | Fax 406.543.0887
Email dec@dec-sped.org | Web www.dec-sped.org

naeyc

National Association for the Education of Young Children
1509 16th Street NW | Washington, DC 20036-1426
Phone 202.232.8777 Toll-Free 800.424.2460 | Fax 202.328.1846
Email naeyc@naeyc.org | Web www.naeyc.org

“Early childhood inclusion embodies the values, policies, and **practices** that support the right of every infant and young child and his or her family, regardless of ability, to participate in a broad range of activities and contexts as full members of families, communities, and society. *The desired results of inclusive experiences for children with and without disabilities and their families include a sense of belonging and membership, positive social relationships and friendships, and development and learning to reach their full potential.* The defining features of inclusion that can be used to identify high quality early childhood programs and services are access, participation, and [systemic] supports.”

Η ένταξη στην Προσχολική ηλικία « ενσαρκώνει τις αξίες, πολιτικές και τις **πρακτικές** εκείνες, που υποστηρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού προσχολικής ηλικίας και της οικογένειάς του, να συμμετέχει σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και πλαισίων, ως ενεργά μέλη της κοινότητας και της κοινωνίας, αξιοποιώντας το μέγιστο των δυνατοτήτων του/της».

(Δήλωση κοινής θέσης που προέκυψε το 2009 μέσα από την σύμπραξη των δύο μεγάλων οργανισμών για την προσχολική αγωγή στις ΗΠΑ.DEC/NAEYC, 2009).

Επιθυμητά Αποτελέσματα Για Όλα Τα

 April 2009

Early Childhood Inclusion

A Joint Position Statement of the Division for Early Childhood (DEC) and the National Association for the Education of Young Children (NAEYC)

Today an ever-increasing number of infants and young children with and without disabilities play, develop, and learn together in a variety of places – homes, early childhood programs, neighborhoods, and other community-based settings. The notion that young children with disabilities¹ and their families are full members of the community reflects societal values about promoting opportunities for development and learning, and a sense of belonging for every child. It also reflects a reaction against previous educational practices of separating and isolating children with disabilities. Over time, in combination with certain regulations and protections under the law, these values and societal views regarding children birth to 8 with disabilities and their families have come to be known as early childhood inclusion.² The most far-reaching effect of federal legislation on inclusion enacted over the past three decades has been to fundamentally change the way in which early childhood services ideally can be organized and delivered.³ However, because inclusion takes many different forms and implementation is influenced by a

wide variety of factors, questions persist about the precise meaning of inclusion and its implications for policy, practice, and potential outcomes for children and families.

The lack of a shared national definition has contributed to misunderstandings about inclusion. DEC and NAEYC recognize that having a common understanding of what inclusion means is fundamentally important for determining what types of practices and supports are necessary to achieve high quality inclusion. This DEC/NAEYC joint position statement offers a definition of early childhood inclusion. The definition was designed not as a litmus test for determining whether a program can be considered inclusive, but rather, as a blueprint for identifying the key components of high quality inclusive programs. In addition, this document offers recommendations for how the position statement should be used by families, practitioners, administrators, policy makers, and others to improve early childhood services.

 Division for Early Childhood of the Council for Exceptional Children
27 Fort Missoula Road | Missoula, MT 59804
Phone 406.543.0872 | Fax 406.543.0887
Email dec@dec-sped.org | Web www.dec-sped.org

 naeyc
National Association for the Education of Young Children
1509 16th Street NW | Washington, DC 20036-1426
Phone 202.232.8777 Toll-Free 800.424.2460 | Fax 202.328.1846
Email naeyc@naeyc.org | Web www.naeyc.org

- *Αίσθηση του ανήκειν και συμμετοχής στην ομάδα*
- *Ανάπτυξη θετικών κοινωνικών αλληλεπιδράσεων & καλλιέργεια φιλίας για όλα τα παιδιά*
- *Μάθηση για όλα τα παιδιά*

Πρόσβαση

Συμμετοχή

Υποστήριξη

Η Ένταξη στην Ελλάδα

- Δεν υπάρχει κοινός εθνικός ορισμός για την ένταξη στην προσχολική ηλικία.
- Ένταξη είναι ο όρος που χρησιμοποιείται από τον νόμο. Η «παράλληλη στήριξη» αποτελεί το εξέχον μοντέλο με περιορισμένη καθοδήγηση στην εφαρμογή της.
- Υπάρχουν λίγα διαθέσιμα στοιχεία για την παροχή ένταξης στην προσχολική ηλικία.

Θεσμικό Πλαίσιο Παράλληλης Στήριξης (ΠΣ)

«Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (3699/2008), οι μαθητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορούν να φοιτούν σε σχολική τάξη του γενικού σχολείου, με παράλληλη στήριξη-συνεκπαίδευση, από εκπαιδευτικούς Ειδικής Αγωγής Εκπαίδευσης (ΕΑΕ), όταν αυτό επιβάλλεται από το είδος και τον βαθμό των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών. Η παράλληλη στήριξη παρέχεται σε μαθητές που μπορούν με κατάλληλη ατομική υποστήριξη να παρακολουθήσουν το αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα της τάξης, σε μαθητές με σοβαρότερες εκπαιδευτικές ανάγκες όταν στην περιοχή τους δεν υπάρχει άλλο πλαίσιο ΕΑΕ (ειδικό σχολείο, τμήμα ένταξης) ή όταν η παράλληλη στήριξη καθίσταται απαραίτητη».

Νόμος 4368/2016

Ο νόμος 4368/2016 ορίζει ότι σκοπός των τμημάτων ένταξης είναι η πλήρης ένταξη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρία στο σχολικό περιβάλλον και ο εκπαιδευτικός του τμήματος ένταξης θα πρέπει να υποστηρίζει τους μαθητές εντός του περιβάλλοντος της τάξης τους, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς των γενικών τάξεων, με στόχο τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων και των διδακτικών πρακτικών.

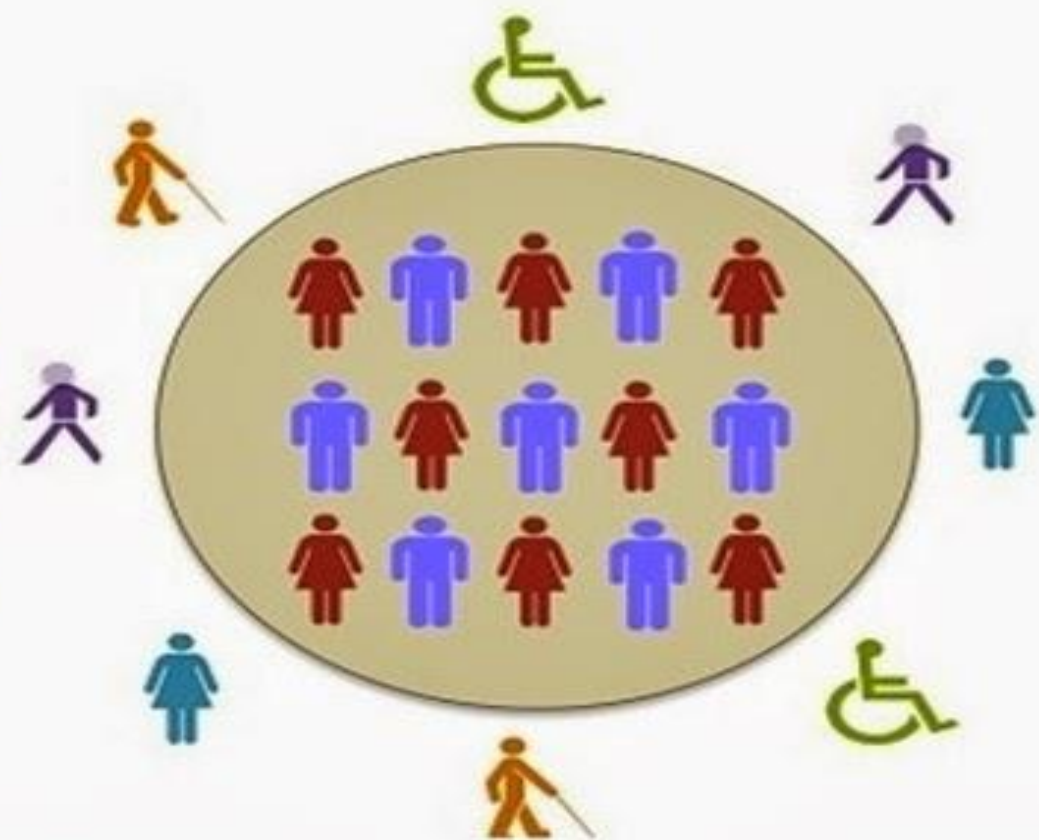
(Law 4368/2016 άρθρο 82, παράγραφος 5).

Ένα μακρύ ταξίδι από...

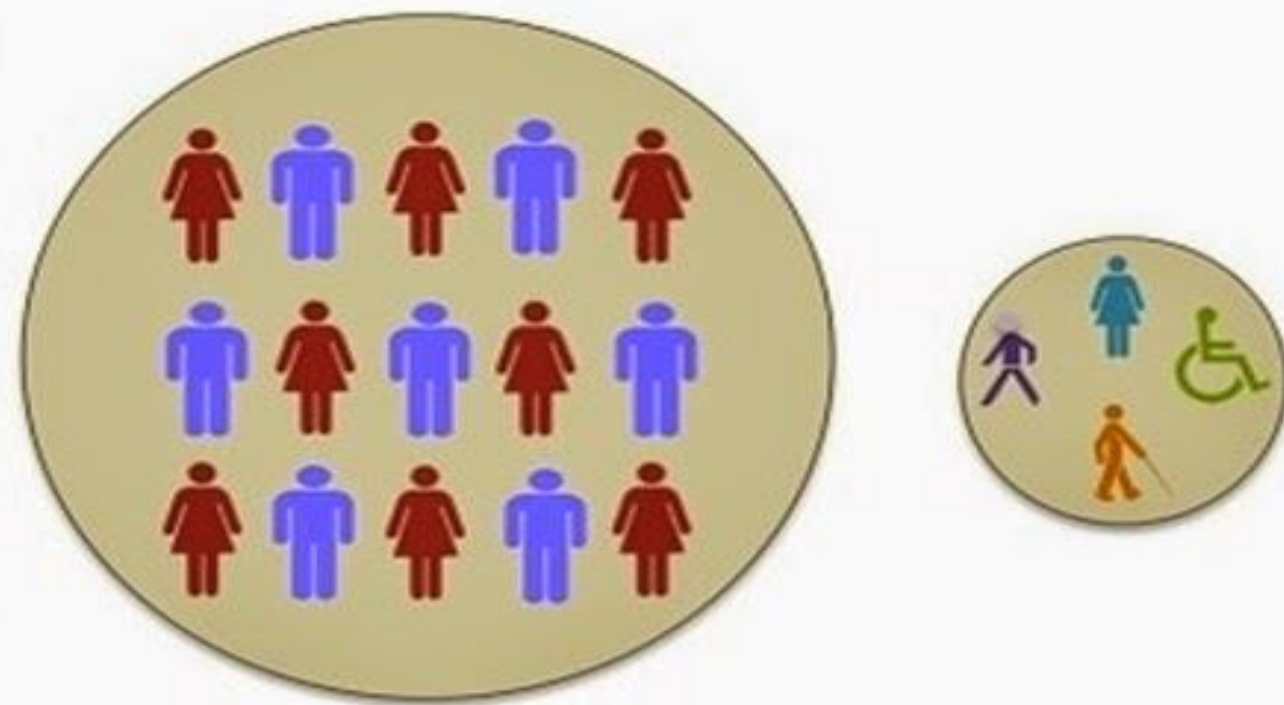
Την «κανονικοποίηση».. στην ενσωμάτωση ..στην ένταξη

EXCLUSION

SEGREGATION

INTEGRATION

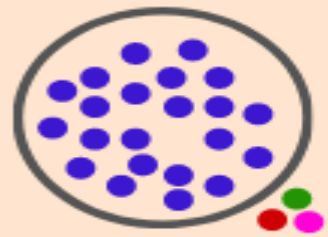
INCLUSION

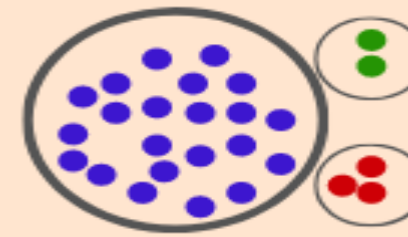
Διάλειμμα!

EXCLUSION, SEGREGATION, INTEGRATION & INCLUSION: HOW ARE THEY DIFFERENT?

Exclusion

Exclusion occurs when certain individuals or groups are directly or indirectly denied access to employment and / or experience discrimination due to belonging to a certain diversity strand.

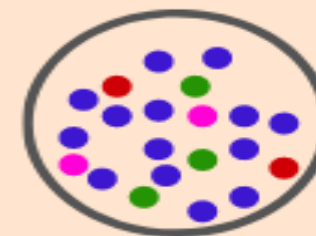
Segregation

Segregation takes place when corporate organisations create accessibility for certain groups but deny the others or when job roles are distributed amongst workers based on a diversity strand. For example, field roles are reserved for men and customer service for women.

Integration

Integration is the process of employing or creating policies that address the specific needs of the diverse group. For example, reasonable adjustments for persons with disabilities. While this is an important step, the danger to watch out for is that the diverse group is either expected to adjust to the norm of the majority or are constantly treated as the 'diverse' group.

Inclusion

Inclusion is the process of systemic reform, one that creates accessibility- both physical and emotional, promotes a sense of belonging and encourages its employees to retain authenticity. It is important to note here that integration does not automatically translate to inclusion, unless the culture of the organisation is also one of acceptance.

WHERE ARE YOU ON YOUR INCLUSION JOURNEY?

Που Συμβαίνει η Ένταξη;

- Γενική εκπαίδευση
  - Δημόσιες δομές προσχολικής εκπαίδευσης (Ομάδες παιχνιδιού/παιδικοί σταθμοί/ νηπιαγωγείο)
  - Ιδιωτικές
  - Ειδικά κρατικά προγράμματα ('Head start', 'Children's Centers')
- Ειδικές εκπαιδευτικές δομές
  - Special Units on site (UK) (ειδικό τμήμα/τάκη στο ίδιο σχολικό κτήριο)
  - Resource Room (Τμήμα Ένταξης)
- "Reverse Mainstreaming" (Ειδικές τάξεις ενσωμάτωσης παιδιών τυπικής ανάπτυξης)
- Σε ολική ή ορισμένη χρονικά ένταξη

Ποιούς Περιλαμβάνει?

- Διοικητικό προσωπικό
- Παιδαγωγοί/Εκπαιδευτικοί
- Βοηθητικό εκπαιδευτικό προσωπικό
- Σύμβουλοι επαγγελματικής ανάπτυξης
- Ειδικοί παιδαγωγοί/ Ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό
- Θεραπευτές/ Εξειδικευμένοι επαγγελματίες
- Μαθητές
- Οικογένεια

Διαφορετικά Μοντέλα Παροχής Υπηρεσιών

Service Delivery Systems

- Θεραπεία εντός του τμήματος ένταξης (Push-in therapy)
- Θεραπεία εκτός του τμήματος ένταξης (Pull-out therapy)
- Θεραπευτικές παρεμβάσεις/υπηρεσίες υγείας, κοινωνικές και εκπαιδευτικές εντός ή εκτός της δομής εκπαίδευσης.

Ένταξη: Ένα παράδειγμα

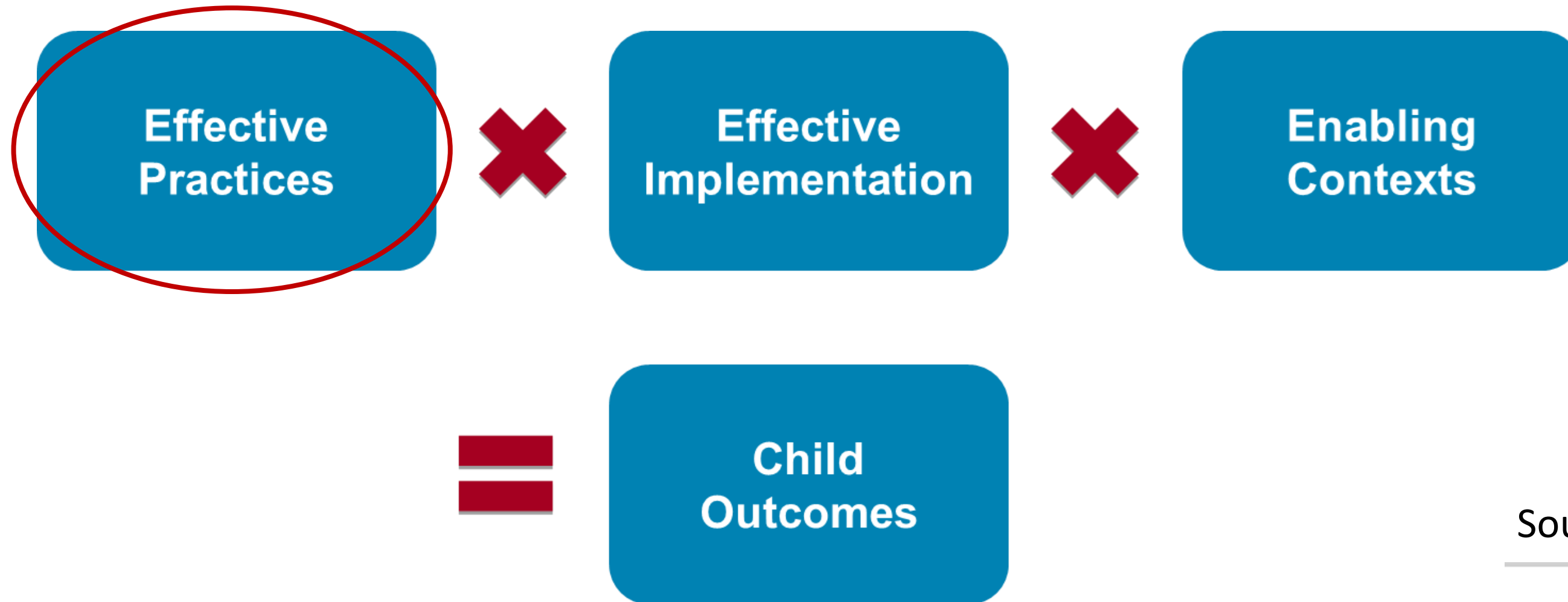
- https://www.youtube.com/watch?v=wBz6glO5x5Q&ab_channel=RubysRainbow

Ένταξη: Βασικοί πυλώνες και χαρακτηριστικά

- https://www.youtube.com/watch?v=b7DywG0BgMk&ab_channel=STEMIE
- https://www.youtube.com/watch?v=a2wJqDw9B68&t=210s&ab_channel=WisconsinDPI

Τί Χρειάζεται Να Κάνουμε Για Να Πετύχουμε Τα Αποτελέσματα Που Θέλουμε?

What Does it Take To Achieve Desired Outcomes?

Source:

Ενταξιακή εκπαίδευση στην προσχολική ηλικία: 8 πυλώνες για αποτελεσματική υλοποίηση

01

Στάσεις και Αντιλήψεις

02

Ομαδική συμμετοχή & συνεργασία

03

Διαρκής επιμόρφωση και δια βίου μάθηση

04

Επιστημονικά τεκμηριωμένες ενταξιακές Πρακτικές

05

Θεσμικό πλαίσιο και εκπαιδευτική πολιτική

06

Διοίκηση/ Διοικητική υποστήριξη

07

Αξιολόγηση και Παρακολούθηση

08

Χρηματοδότηση

Εργασίες

Ατομική Εργασία

Η παρακάτω ατομική εργασία είναι ένας αναλυτικός σχολιασμός σχετικά με την εφαρμογή ενταξιακών πρακτικών στο νηπιαγωγείο. Οι φοιτητές θα χρησιμοποιήσουν μια μελέτη περίπτωσης (case-study), για να επεξεργαστούν και να αναλύσουν βασικές προϋποθέσεις και ζητήματα που συνδέονται με την αποτελεσματική εφαρμογή συγκεκριμένων ενταξιακών πρακτικών που θα προτείνουν στα πλαίσια ενός υποθετικού τμήματος ένταξης (1500 λέξεις).

Ομαδική Εργασία

Με βάση τους παραπάνω στόχους για την ενταξιακή εκπαίδευση, οι φοιτητές θα πραγματοποιήσουν μια ομαδική παρουσίαση ενός υποθετικού προγράμματος/μοντέλου ενταξιακής εκπαίδευσης για το νηπιαγωγείο, βασισμένου σε επιστημονικά δεδομένα. Η παρουσίαση θα γίνει με τη μορφή powerpoint και θα έχει διάρκεια 30 λεπτών. Οι φοιτητές θα περιγράψουν τους βασικούς πυλώνες και πρακτικές που θα περιλαμβάνει ένα τμήμα ένταξης υψηλής ποιότητας στην προσχολική εκπαίδευση, θα αιτιολογήσουν τις προτάσεις τους, και θα επιχειρηματολογήσουν σχετικά με την ωφελιμότητά τους.

Στόχοι ενταξιακής εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά

- -Ανάπτυξη κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και καλλιέργεια της παιδικής φιλίας.
- -Ενεργή συμμετοχή των παιδιών στις καθημερινές δραστηριότητες και στο παιχνίδι.
- -Υποστήριξη εξατομικευμένων εκπαιδευτικών αναγκών στα πλαίσια της συμμετοχής των παιδιών στην τάξη.
- -Σεβασμός για τις ατομικές διαφορές.

Ατομική Εργασία - Η Μαρκέλλα

..

Η Μαρκέλλα είναι 3.5 ετών, Ελληνίδα. Ζει με τους γονείς της και τον αδερφό της που είναι 6 ετών και πηγαίνει στην πρώτη δημοτικού. Η Μαρκέλλα διαγνώστηκε με αναπτυξιακή διαταραχή στο φάσμα του αυτισμού πριν λίγες εβδομάδες. Πηγαίνει σε έναν παιδικό σταθμό και ετοιμάζεται για το νηπιαγωγείο που θα πάει μετά από 6 μήνες. Της αρέσει πολύ να πηγαίνει στο παιδικό σταθμό, και χαίρεται πολύ όταν βρίσκεται με άλλα παιδιά. Η αγαπημένη της δραστηριότητα είναι να περιεργάζεται και να παίζει με μπάλες. Η Μαρκέλλα δυσκολεύεται σε ορισμένους τομείς της ανάπτυξης της, όπως να επικοινωνεί με άλλους ενήλικες, ή να κάνει φιλίες με άλλα παιδιά. Οι γονείς της και η δασκάλα της έχουν προσέξει ότι αγχώνεται πολύ κατά τη διάρκεια μεταβάσεων και δυσκολεύεται να μεταβεί από μια ρουτίνα ή δραστηριότητα σε μία άλλη. Δεν έχει αναπτύξει λεκτική επικοινωνία ακόμα, και με τους γονείς της επικοινωνεί με χειρονομίες που έχουν εφεύρει μόνοι τους. Παρ' όλη τη δυσκολία της να επικοινωνεί με άλλους, της αρέσει πολύ να παρακολουθεί τα άλλα παιδάκια, ωστόσο παίζει συνήθως μόνη της και ζητάει τη βοήθεια από κάποιον ενήλικα για να έχει πρόσβαση σε παιχνίδια ή όταν χρειάζεται κάτι να κάνει ή να επικοινωνήσει. Σε συνεννόηση με την οικογένειά της, η Μαρκέλλα θα φοιτήσει σε νηπιαγωγείο της γειτονιάς της με παράλληλη στήριξη. Η Μαρκέλλα θα χρειαστεί να συμμετέχει 2 φορές την εβδομάδα σε εργοθεραπεία και λογοθεραπεία, εκτός σχολείου. Η δασκάλα που έχει τώρα στον παιδικό σταθμό ανέφερε σε πρόσφατη συνάντηση με τους γονείς της Μαρκέλλας, ότι τη Μαρκέλλα την βοηθάει πολύ να έχει οριοθετημένο ένα πρόγραμμα καθώς και οπτικά βοηθήματα για να καταλαβαίνει καλύτερα τι ακολουθεί στο πρόγραμμά της, και να επικοινωνεί με τα άλλα παιδιά. Η δασκάλα του νηπιαγωγείου που πρόκειται να ξεκινήσει σε λίγους μήνες, μετά από πρόσφατη ενημέρωση και επικοινωνία, εξέφρασε μεγάλη ανησυχία για την ένταξη της Μαρκέλλας. Η δασκάλα παράλληλης στήριξης θα είναι στην τάξη της Μαρκέλλας κάθε μέρα, και, αν και έχει εμπειρία από υποστήριξη σε παιδιά με αναπηρίες, θα είναι η πρώτη φορά που θα δουλεύει με ένα παιδί στην τάξη του και όχι σε ειδικό νηπιαγωγείο.

Περιγραφή Ατομικής Εργασίας

Φανταστείτε ότι έχετε το ρόλο ενός 'συντονιστή' για την ένταξη της Μαρκέλλας στο νηπιαγωγείο που θα φοιτήσει σε 3 μήνες. Με αυτήν την εργασία θα σχεδιάσετε μια έκθεση που θα περιλαμβάνει τις απαραίτητες προϋποθέσεις, προσεγγίσεις, και πρακτικές για την αποτελεσματική ένταξη της Μαρκέλλας. Με βάση κάθε μια από τις παρακάτω βοηθητικές ερωτήσεις, θα τεκμηριώσετε τις θέσεις σας, παρέχοντας αναλυτικό σχολιασμό των ζητημάτων στα οποία θα αναφερθείτε. Για την έκθεση αυτή απαιτούνται τουλάχιστον 10 διαφορετικές βιβλιογραφικές αναφορές.

- 1) Ποια πιστεύετε μπορεί να είναι τα οφέλη από την ένταξη της Μαρκέλλας?
- 2) Σύμφωνα με ό,τι γνωρίζετε για την Μαρκέλλα, ποιές είναι κάποιες πρακτικές (εκπαιδευτικές στρατηγικές/παρεμβάσεις) που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν από τις δασκάλες της μέσα στην τάξη? Γιατί θεωρείτε ότι αυτές οι πρακτικές μπορεί να ωφελήσουν την Μαρκέλλα?
- 3) Σύμφωνα με ό,τι γνωρίζετε για την ένταξη της Μαρκέλλας, ποιες προϋποθέσεις θεωρείτε ότι είναι σημαντικές για την ομαλή και αποτελεσματική ένταξη της Μαρκέλλας? Τί χρειάζεται να σκεφτούν οι δασκάλες της ώστε η εφαρμογή των πρακτικών που προτείνετε να είναι εφικτή, αποτελεσματική, και βιώσιμη? Για ποιό λόγο θεωρείτε σημαντικές αυτές τις προϋποθέσεις?
- 4) Βλέπετε κάποια πιθανά εμπόδια στην διαδρομή για την ένταξη της Μαρκέλλας? Αν ναι, πώς θα μπορούσαν να τα αντιμετωπίσουν οι εμπλεκόμενοι?

Βιβλιογραφία

Barton, E. E., & Smith, B. J. (2015). Brief Summary: Fact Sheet of Research on Preschool Inclusion https://ectacenter.org/~pdfs/topics/inclusion/research/Brief_Inclusion_Fact_sheet_R.pdf

Barton, Erin E.; Smith, Barbara J.. The Preschool Inclusion Toolbox: How to Build and Lead a High-Quality Program (p. 13). Brookes Publishing. Kindle Edition.

Odom, S. L., Buysse, V., & Soukakou, E. (2011). Inclusion for young children with disabilities: A quarter century of research perspectives. *Journal of Early Intervention*, 33(4), 344-356.

National Professional Development Center on Inclusion. (2011). Research synthesis points on practices that support inclusion. Chapel Hill: The University of North Carolina, FPG Child Development Institute. Available at <http://npdci.fpg.unc.edu>

Research Synthesis Points on Practices That Support Inclusion

http://npdci.fpg.unc.edu/sites/npdci.fpg.unc.edu/files/resources/NPDCI-ResearchSynthesisPointsInclusivePractices-2011_0.pdf

<https://connectmodules.dec-sped.org/connect-modules/resources/videos/video-1-12/>

Βιβλιογραφία

Love, H. R., & Horn, E. (2021). Definition, context, quality: Current issues in research examining high-quality inclusive education. *Topics in Early Childhood Special Education, 40*(4), 204-216.

Guralnick, M. J. et Bruder, M. B. (2016). Early Childhood Inclusion in the United States: Goals, Current Status and Future directions. *Infants & Young Children, 29*(3), 166-177.

DEC/NAEYC. (2009). Early childhood inclusion: A joint position statement of the Division for Early Childhood (DEC) and the National Association for the Education of Young Children (NAEYC). Retrieved from: https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/DEC_NAEYC_EC_updatedKS.pdf

International Institute for Educational Planning / United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) (2020) Planning for inclusive education. Retrieved from: <http://www.iiep.unesco.org/en/inclusive-education>

Βιβλιογραφία

- Law 4368 (2016). Measures to speed up government work and other provisions. *Government Gazette*, 1 (21), 537-612. Athens: National Printing House [in Greek].
- Odom, S. L., Vitztum, J., Wolery, R., Lieber, J., Sandall, S., Hanson, M. J., et al. (2004). Preschool inclusion in the United States: A review of research from an ecological systems perspective. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 4(1), 17-49.
- UNESCO (2019). Global Education Monitoring Report. Migration, displacement & education: Building bridges, not walls. Available at: en.unesco.org/gem-report/report/2019/migration
- United Nations (2006). Convention on the Rights of Persons with Disabilities. New York: United Nations.
- Νόμος υπ' αριθμόν 3699/Φ.Ε.Κ.199/Α' /2.10.2008. Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (2008). *Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχ. 1, αριθ. φύλλου 199, σελ. 3499-3520.*
- United Nations (2016). General Comment No. 4. Article 24: Right to Education. Convention on the Rights of Persons with Disabilities.
- UNESCO (1994). The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. Paris: UNESCO.
- UNESCO (2005). Guidelines for Inclusion: Ensuring Access for All. Paris